

Andrum

APRIL 2022

Nu öppnar
Ungdomens hus

Sidan 12

Alla olika, alla lika
– samma himmel.

Prepping

Tänk solidariskt
och lev livet

Sidan 6

Påskan

Alla platser
och tider

Sidan 14

Svenska kyrkan
HANINGE

HANINGE PASTORAT

De tre församlingarna Dalarö-Örnö-Utö, Västerhaninge-Muskö och Österhaninge utgör tillsammans Haninge pastorat – Svenska kyrkan i Haninge i dagligt tal.

 The Church of Sweden is a national church, evangelical lutheran, open to everyone living in Sweden, regardless of nationality. It is a place for services, meetings and dialogue. Welcome to the Church of Sweden in Haninge.

 L'Église suédoise est une église nationale, luthérienne évangélique, ouverte à toute personne habitant en Suède, quelle que soit sa nationalité. C'est un lieu de services, de rencontres et de dialogue. Bienvenue dans L'Église suédoise de Haninge.

 La Iglesia de Suecia es una iglesia luterana evangélica, de carácter nacional, que está abierta para todos los residentes de Suecia, sin distinción de nacionalidad. Se trata de un lugar de oficios religiosos, de encuentros y diálogo. Bienvenidos a la Iglesia de Suecia en Haninge.

 Kościół Szwecji jest kościołem narodowym, ewangelickim, obrządku luterańskiego, otwartym na każdego, kto mieszka w Szwecji, niezależnie od narodowości. Jest to miejsce świadczenia posługi duszpasterskiej, odbywania spotkań oraz prowadzenia dialogu. Witamy w Kościele Szwecji na terenie Haninge.

REDAKTION & INFORMATION

Ansvarig utgivare Krister Stenberg
Redaktionsansvarig Joakim Löfgren
haninge.kommunikation@svenskakyrkan.se
Text sid 6-9 Verbum
Grafisk produktion AD Design, Sthlm
Tryck Åtta.45, Solna

Andrum – en tidning från Svenska kyrkan i Haninge, distribueras av Postnord som samhällsinformation.

KONTAKT

Besöksadress Runstensvägen 14
Postadress Box 113, 136 22 Haninge
Telefon växel: 08-555 670 00
Hemsida svenskakyrkan.se/haninge
E-post haninge.pastorat@svenskakyrkan.se

KYRKOHERDE

Krister Stenberg, tel 08-555 670 23

BOKNING

Dop, vigsel, begravning, gravsättning och gravskötsel
haninge.bokning@svenskakyrkan.se
08-555 670 10
Gravrättsärenden
haninge.bokning@svenskakyrkan.se
08-555 670 30

KYRKOGRÄDSFÖRVALTNINGEN

Kyrkogårdschef Mats Odmark, 08-555 670 01
Länsstyrelsens ombud Bo Forslund,
070-651 89 48

Behöver du prata med någon som har tystnadsplikt?

Ring vår växel 08-555 670 00 eller besök oss. Mellan kl 21.00-06.00 kan du nå Jourhavande präst på tel 112.

FOTO MAGNUS ARONSON

Påsk i vänskapens tecken

För en tid sedan tog jag en promenad med en vän som då nyligen fått ett svårt cancerbesked. Hon berättade om hur hennes liv förändrats drastiskt, men inte bara för henne utan även för hennes familj och vänner. Hennes bästa vän hade vid ett tillfälle sagt "jag har levt med en skräck i flera veckor nu. Du får inte göra såhär mot mig, jag orkar inte!"

Detta var sagt med humor och värme dem emellan – humorn är ett viktigt redskap och ett sätt att hantera svåra saker, men samtidigt finns det ju ett allvar i vad hon menade. Vänskap är att orka stå kvar i både glädje och smärta.

Vänskapen är central i kristen tro. Men hur ofta talar vi om den? Påskens berättelser handlar om vännerna som följde Jesus; de som svek, de som bar, de som blev lämnade kvar i sorgen och de som fanns där, när livet återvände.

I kyrkan är vi kallade att vara varandras vänner. Vi är kallade att dela ordet och brödet, och att följas åt på livet och trons väg. "Ty där två eller tre är samlade i mitt namn, är jag mitt ibland dem". Matt 18:20.

Kom ihåg att vi inte är ensamma, någon av oss. Allt det vi gör och är, gör och är vi tillsammans med Jesus. Den vän, den som alltid går före och bredvid oss.

Med en önskan om en påsk i vänskapens tecken,

*Katarina In De Betou
Områdespräst*

Psalmer om vänskap:

251: Var jag går i skogar, berg och dalar
252: Hela vägen går han med mig
462: Tänk om någon känt igen oss

472: Jag vill sjunga om min vän
48: Vilken vän vi har i Jesus
305: Var är den Vän

Notiser

Digital påsk 2022

PÅSKEN ÄR KYRKANS STÖRSTA HELG.

Vi firar att Jesus besegrar döden. I år gör vi det även hemma hos dig. Följ påskens drama skildrat i andakter, musik och gudstjänst på Svenska kyrkan i Haninges Youtube-kanal på internet. Du når den även via hemsidan www.svenskakyrkan.se/haninge

Anmäl dig till e-postutskick

– INFORMATION DIREKT HEM

Svenska kyrkan i Haninge har för avsikt att starta e-post-utskick med kalendarium och nyheter. Vi vill att du ska ha tillgång till information om allt som händer i Haninges kyrkor och verksamheter. På det sätt som passar dig. Därför finns redan många kanaler till medlemmar och allmänhet.

ANDRUM har lång pressläggning – från manusstopp till dig i brevlådan. Just därför blir ett kalendarium ibland inaktuellt. **WEBBKALENDARIET PÅ HEMSIDAN** ska alltid innehålla den mest

aktuella informationen, i andra hand **VECKOANNONSEN I MITT-I-HANINGE.**

Hemsidan är fortfarande primärkanalen men vi planerar att även erbjuda ett e-postutskick som komplement till övriga informationskanaler.

SKRIV ETT MEJL till haninge.kommunikation@svenskakyrkan.se så ser vi till att du är med när vi startar denna nya medlemskanal. Märk ärendet med "Ja tack till Nyhetsbrev e-post"

Dags att göra vår fint på gravarna

LJUSHÅLLARE OCH BELYSNING får användas vid graven från oktober till och med april månad. Under sommar-månaderna behöver gravarna hållas fria av arbetsmiljöskäl för personalen som sköter om kyrkogårdarna och begravningsplatserna.

Vi ber dig därför att plocka bort gravlyktor, kransar och andra större dekorationer på graven senast den 30 april.

För mer information kontakta Kyrkogårdsförvaltningen på telefon 08-555 670 10.

Vad händer i din kyrka?

I APPEN KYRKGUIDEN kan du enkelt följa vad som händer i kyrkan, planera gudstjänstbesök och annat som du inte vill missa. Speciellt bra i influensatid när vi behöver anpassa verksamhet med kort varsel. Appen finns för både iPhone och Android och ger en överblick över kyrkor, gudstjänster, konserter med mera.

DE SOM DRABBATS AV KRIGET I UKRAINA BEHÖVER DITT STÖD.

Tillsammans kan vi vara en tillflykt i oro, nöd och krig.

act
Svenska kyrkan

SWISHA TILL
900 1223
SKRIV: AKUT
svenskakyrkan.se/act

Efter kyrkovalet 2021 – Så styrs Haninge pastorat

I Haninge bor 95 000 människor varav ca 42 000 är medlemmar i Svenska kyrkan. Framtiden bor hos oss – ett stort och spännande pastorat i utveckling. Styring och ledning av pastoratet fungerar så här:

KYRKOFULLMÄKTIGE

Kyrkofullmäktige är församlingens högsta beslutande organ och är direktvalt av församlingens medlemmar genom kyrkoval. Nuvarande kyrkofullmäktige valdes vid kyrkovalet 2021.

Kyrkofullmäktige fattar beslut i principiella ärenden och i ärenden som på annat sätt är av större vikt, till exempel mål och riktlinjer för verksamheten, budget samt val av förtroendevalda till olika uppdrag. Kyrkofullmäktiges ordförande är Margareta Stenbock von Rosen.

KYRKORÅD

Kyrkorådet företräder pastoratet och är pastoratets styrelse och verkställande organ under kyrkofullmäktige. Kyrkorådet ansvarar för den löpande verksamheten, förvaltningen och har tillsammans med kyrkoherden ansvar för

att pastoratets grundläggande uppgift blir utförd. Kyrkorådets ordförande är Jan Andersson.

Kyrkorådet har utsett ett *arbetsutskott (AU)* som förbereder kyrkorådets sammanträden och ärenden till kyrkorådet. Därutöver är *fastighetsutskottet* och *kyrkogårdsutskottet* sakkunniga och rådgivande inom sina områden. Ordförande i kyrkogårdsutskottet är Petri Salonen – och ordförande i fastighetsutskottet är Tomas Jensen.

KYRKOHERDE

Kyrkoherden leder all verksamhet i pastoratet. Kyrkoherde är Krister Stenberg.

Kyrkoherdens ansvar är att Svenska kyrkans lära följs, medan de förtroendevalda ansvarar för att demokratin upprätthålls. Detta kallas den gemensamma ansvarslinjen.

FÖRSAMLINGSRÅD

Kyrkofullmäktige väljer ett församlingsråd i respektive församling. Respektive församlingsråd svarar för att lokal prägel bibehålls och, i samråd med kyrkoherden, att grundläggande uppgifter utförs. Kyrkoherden kan delegera sin plats i församlingsrådet till annan präst.

Ordförande i resp. församlingsråd är:
Karin Eriksson Gutö,
Dalarö-Ornö-Utö församling
Göran Winkler,
Västerhaninge-Muskö församling.
Annette Haaf,
Österhaninge församling.

KONTAKTUPPGIFTER OCH MER INFORMATION HITTAR DU HÄR:

www.svenskakyrkan.se/haninge/om-haninge-pastorat

Kontakt sökes med gravrättsinnehavare

OM DU/NI HAR FÅTT EN SKYLT på er gravrätt behöver vi få kontakt med er för att det saknas uppgifter om gravrättsinnehavaren eller att det finns andra frågor gällande gravrätten. För att kunna komplettera uppgifterna i gravregistret ber vi er vänligen att kontakta oss på telefon 08-555 670 30 eller via e-post: haninge.kyrkogard@svenskakyrkan.se

Kyrkans familjerådgivning

KYRKANS FAMILJERÅDGIVNING är en plats där ni i lugn och ro får samtala med en familjerådgivare om det som känns svårt i relationen. Samtalen syftar till att öka förståelsen för att finna vägar till förändring. Kyrkans familjerådgivning har respekt för varje människas förhållningssätt till livet och är till för alla som har svårigheter i sina nära relationer. Till exempel för er som är gifta eller sammanboende, skilda eller på väg att skiljas, för dig som har det svårt efter en separation, som har svårigheter att vara förälder eller styvförälder eller vuxna närstående som inte kan komma överens.

Kyrkans familjerådgivning drivs som en icke vinstdrivande ekonomisk förening och har avtal med flera församlingar i Stockholms stift och med Stockholms stad och Haninge kommun.

MOTTAGNING I HANDESTERMINALEN

Frågor och tidsbokning:
telefon 08 615 11 70.

Bli medlem!

Välkommen att **BLI EN DEL AV SVENSKA KYRKAN** och gemenskapen oavsett vem du är. Kyrkan är en plats att vara trygg i, hämta kraft ur och känna stolthet och glädje över. svenskakyrkan.se/haninge/medlem-i-svenska-kyrkan

Dopet är en välkomsthaling

Dopet är en påminnelse om att ljuset har övervunnit mörkret. Dopet är vägen till liv genom död, och vi påminns om påskens drama varje gång ett barn döps.

”När du går genom vatten är jag med dig, vattenmassorna skall inte dränka dig. När du går genom eld skall du inte bli svedd, lågorna skall inte bränna dig.”

Jesaja 43:1-2

Dopet är en välkomsthaling, en inbjudan att dela kyrkans gemenskap. Dopet är öppet för alla, man behöver inte göra sig förtjänt av det eller utföra särskilda handlingar för att få vara med. Tvärtom brukar dopet kallas för en nådehandling. Ordet nåd betyder gratis.

I den tidiga kristna kyrkan knöts dopet till påskens händelser. Dopet gav uttryck för gemenskapen inte bara med den levande Jesus utan också med den korsfäste och uppståndne Jesus. Fortfarande hör dopet och påskan samman i kyrkans tradition. Under påsknattens gudstjänst kan påskljuset tändas och då ljuder påskropet: Kristus är uppstånden!

Vid varje dopgudstjänst tänds påskljuset, Kristusljuset, igen och på det tänder man dopljuset. Därför är varje dop en påskdag, en påminnelse om att ljuset lyser i mörkret, och att mörkret inte har övervunnit det.

Det finns ingen åldersgräns för dopet. I dag döps både barn och vuxna. Dopet visar på att människans liv hör ihop med Jesus Kristus och hans liv, död och uppståndelse. I dopet nämns våra namn tillsammans med Guds namn. Det är en påminnelse om att Gud är med oss alla dagar, och har lovat att gå vid vår sida, oavsett vad som händer.

TEXT GUNILLA LINDÉN

Psalm 248

Tryggare kan ingen vara
än Guds lilla barnaskara,
stjärnan ej på himlafästet,
fågeln ej i kända nästet.
Herren sina trogna vårdar
uti Sions helga gårdar,
över dem han sig förbarmar,
bär dem upp på fadersarmar.
Ingen nöd och ingen lycka
skall utur hans hand dem rycka.

Han vår vän för andra vänner,
sina barns bekymmer känner.
Gläd dig då, du lilla skara:
Jakobs Gud skall dig bevara.
För hans vilja måste alla,
fiender till jorden falla.
Vad han tar och vad han giver,
samme Fader han dock bliver,
och hans mål är blott det ena,
barnets sanna väl allena.

Lina Sandell

Främsta skälen till att döpa sitt barn

Källa: Kyrkbussen 2021

Du vet väl att du kan boka dop direkt på hemsidan www.svenskakyrkan.se/haninge/dop

Prepping i hetluften i orostider

Pandemin och oroligheter i vår omvärld har gjort krisberedskap hetare och mer vardagsnära. Prepping handlar inte längre om att lära sig äta rötter, förbereda sig på samhällskollaps och barrikadera sig. Hjälp varandra i stället, råder experten.

Strömavbrott och digitala störningar är de vanligaste krislägen vi behöver vara beredda på att hantera. Den som bor på landsbygden har ofta en beredskap att klara tillfälliga avbrott av olika slag. Stadsbor är mer sårbara, vana vid att allt fungerar. Men corona blev en väckarklocka som fick många att hamstra, även om det kanske blev fel saker.

Kunskap ökar trygghet

Niklas Kämpargård, som utbildat i krisberedskap i tjugo år, ser att efterfrågan på hans kurser och föredrag ökat markant sedan corona bröt ut.

– Det finns ett stort sug efter kunskap, men också krav på att myndigheter agerar. Vi har mist den naturliga kunskapen att ta ansvar för våra liv. Sätts vi i ett läge där vi inte vet vad vi ska göra behöver vi hjälp. Det finns en stor kunskapstörst, säger Niklas Kämpargård, som också skrivit Krishandboken och flera andra böcker i ämnet.

Brandsläckare och första förband har de flesta i sina hem, liksom förbandslåda och verktyg i bilen. Men med några få enkla åtgärder kan man öka sin beredskap för de vanligaste krislägen vi riskerar att råka ut för. Absolut vanligast är elavbrott.

Topp 5 att ha koll på

Niklas Kämpargård listar fem saker vi bör försäkra oss om så gott vi kan: *värme, vatten, mat, kommunikation och sanitet*. För att som stadsbo klara värmen under ett längre strömavbrott kan vi till exempel skaffa en mindre fotogenkamin. Sovsäckar är också bra att ha i hemmet. Viktigare än mat

är vatten, åtminstone så att man klarar första dygnet. Det enklaste man kan göra är att ersätta frysklamporna i frysen med ett antal små pet-flaskor. Vid sidan av det är det bra att ha en större dunk vatten i källare eller förråd.

För att hålla sig informerad under en kris kan man aktivera VMA-läget i sin mobiltelefon. Det betyder Viktigt meddelande till allmänheten, sådana som ibland bryter radiosändningar vid exempelvis bränder eller utsläpp av kemikalier. Brand är det vanligaste man varnar för.

Betydligt svårare att gardera sig för är riskerna med trådlös teknik. Det handlar bland annat om samhällsviktiga system utom vår kontroll, som mobilt bank-ID.

– En risk är att våra betalsystem slutar fungera, på grund av strömavbrott, telekomstörning eller sabotage och hacker-attacker. Det är ganska säkra system med backuper, men det är bra att ha en kontantkassa, för att kunna ta en buss eller köpa lite mat. Skulle det behövas kommer i alla fall mindre butiker säkert att ta emot kontanter tillfälligt, säger Niklas Kämpargård.

Niklas Kämpgård är utbildad i krisberedskap och han tror att det är extra viktigt nu i orostider.

Något fall där elsystem utan backup slagits ut under en längre tid kommer han inte på. Stora köpcentra har reservkraft, liksom sjukhus och andra samhällsviktiga anläggningar. Störningar förekommer ganska ofta, men inom ramarna för vad som accepteras enligt lagar och förordningar, samt avtal med olika operatörer.

En annan digital fara är att vi frivilligt samlar viktig information och funktioner i våra mobiler och på internet. Att ha samma lösenord överallt – eller samla alla lösenord på ett och samma ställe – är inte bra, då kan någon komma åt alla ens hemsidor och appar på ett bräde.

– Ett tips är att använda en funktion i sin mobil för att spåra och kontrollera den på avstånd, så att man kan stänga av viktiga funktioner om den stjäls eller kommer bort.

Nätverk av vänner

Den som är bäst skickad att klara en längre kris är den som har ett nätverk av människor kring sig, som inte sitter ensam i hemmet. Minst lika viktigt som förnödenheter, teknisk utrustning och annat materiellt är relationer och närhet.

– Vi fungerar inte särskilt bra på egen hand i längden, vi är faktiskt väldigt dåliga på det. Det är bara i filmer och böcker som hjältar är tuffa och ensamma. I verkligheten är närhet väldigt viktig, säger Niklas Kämpgård.

Att bygga nätverk är därför lika viktigt som att bunkra proviant och skaffa tekniska hjälpmedel. I södra Europa och andra delar av världen har människor i allmänhet stora nätverk omkring sig, man vet att det finns många som ställer upp när det krisar sig. Här i norr har många sämre kontakt med till exempel föräldragenerationen.

– Äldre generationer har ofta erfarenhet av ett liv utan alla bekvämligheter, som de kan bidra med. Alla kan bidra, med olika saker i olika åldersspann. Barn har andra varianter av kunskap – till exempel var det en flicka i tioårsåldern som varnade för tsunamin 2004. Hon hade just läst om tecken på fara i skolan, berättar Niklas Kämpgård.

Köp det du gillar

När det gäller proviant är det viktigare att ha ett förråd av torrvaror och konserver än att lära sig äta rötter, som man kan tro av nidsbilden av överlevnadskurser. Köp inget bara för att det har lång hållbarhet, utan hellre några extra förpackningar av sådant man gillar. Glöm pulversoppor och frystorkad fjällmat, utan välj sådant du känner igen, råder Niklas Kämpgård.

Att ta tillvara det som finns i naturen innebär inte att man behöver lära sig äta de mest kolhydratrika delarna som rötter. Det finns mycket man kan ha nytta av på annat sätt, även om närings- och energiinnehållet är lågt.

– Många växter kan ge oss vitaminer och mineraler som håller oss pigga och vid gott mod. De kan också göra det vi har i krisskafferiet mycket godare.

I Krishandboken tipsar Niklas Kämpgård om vanliga växter som är lätta att lära sig känna igen, som nässla, svinmålla, kärleksört, löktrav och maskrosor. Att torka frukt och bär i en bårtork förlänger hållbarheten nästan oändligt.

Att bygga upp kunskap tar tid, men det är bra att steg för steg lära sig känna igen fler ätliga växter, bär och svampar. Att gå en kurs eller läsa en bok i självhushållning är ett bra första steg. Med några enkla förberedelser står man inte handfallen när krisen kommer.

Att förbereda sig för de värsta tänkbara scenarierna blir däremot ofta kontraproduktivt. Det finns gott om forum och grupper på internet där preppar diskuterar samhällskollaps och domedagsscenarioer, eller tar avstånd från samhället och bygger parallella strukturer.

Kunskap skapar trygghet

– Det finns de som ser faror och människor med onda avsikter överallt. Men det är inte det som skapar säkerhet, utan kunskap. Det är viktigt att verifiera källor till uppgifter som kan cirkulera i vardag eller kris. Vi behöver lita på medier och myndigheter, även om de har fel ibland. Men de korregerar sig i allmänhet när mer fakta kommer fram, säger Niklas Kämpgård.

Han ser inte något alternativ till att bygga beredskapen på ett öppet samhälle där människor litar på varandra. Att ta steget till att själv agera och skaffa kunskap kan kännas stort. Kanske bidrar corona till en attitydförändring när det gäller egen beredskap, tror han.

– Ja, och det tar tid. Många förväntar sig att de får hjälp, men får man inte det och saknar beredskap blir man orolig. Börjar man skaffa sig kunskap är det ett steg mot ökad trygghet. Det vi behöver är trygghet, närhet, mat och vatten. ■

TEXT OCH FOTO: MATS KARLSSON

Preppa solidariskt och lev som vanligt. Läs mer på MSBs hemsida. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap [msb.se](https://www.msb.se)

Klänning med tradition och magi

Snabbare än vi tror är vi inne i hänryckningens tid, högsäsong för giftermål. Den stora vita klänningen har inte alltid varit ett självklart val för bröllop. Trender, krig och kändisar – vad vi väljer att gifta oss i påverkas av mycket runt omkring oss. Men en brudklänning är mer än ett vackert plagg. I folktron är klädesplagget laddat med magi och välsignelser.

20-talet

Kvinnorna slog sig fria, korsetterna försvann och klänningarnas midjor föll ner på höften. Coco Chanel skapade de första kortare brudklänningarna, och tidens art deco-stil slog igenom med pärlbroderier och sömmar i geometriska mönster.

30-talet

Modet blev mer figurnära, och brudklänningarna skulle nu andas glamour på Hollywoodvis, med draperingar, broderier och gärna en päls. För den som hade råd, vill säga. I depressionens spår fick många nöja sig med sina bästa söndagskläder.

40-talet

Under kriget gällde sparsamhet, och även om man hade råd blev det inga extravaganta klänningar. Brudklänningarna var nedtonade, praktiska och snäva i modellen för att spara på tyg. Eller omsydda 30-talsklänningar. Rita Hayworth gifte sig med Fred Astaire på vita duken 1941 och blev en stilikon.

50-talet

Grace Kelly gifte sig med furst Rainier år 1956 och satte stilen: getingsmal midja, stor kjol och ett hav av spetsar. Sagobröllop var tidens melodi, och klänningen fick gärna vara rikt dekorerad och ha hjärtformat liv. Bara axlar var tiden dock inte mogen för.

60-talet

Lekfullhet och framtidstro präglade modet, och brudklänningen kunde lika gärna vara damig och proper som futuristisk eller en flickaktig babydollmodell. Färgade klänningar blev också vanligare och dova pasteller var en favorit för bröllopsdagen.

Foto: Erik Lernerstål/SHM

Bröllopsminnen i en låda

På Livrustkammaren i Stockholm finns boxen Bröllopsminnen, en "resande mini-utställning" som är tänkt för bl a äldreboenden. Här finns något för alla sinnen – fotoalbum, tyg från klänningar och slöjor, handskar, halsband, låtsasblommor och ringar från elva olika Bernadottebröllop. Tanken är att väcka minnen kring egna och kungliga bröllop. För mer information kontakta livrustkammaren.se/start/utställningar/bröllopsminnen-en-resande-miniutställning/

Hallå!

Anneli Zamlynska,
på Zäta Sömnad.

Varför brudklänningar av återanvänt material?

– Jag har alltid sytt, och jag det här med hållbarhet har följt mig genom alla år. Jag är textillärare och har undervisat i materiallära, och då inser man ännu mer hur mycket kemikalier som är inblandade i textilindustrin.

Var hittar du materialet?

– Second hand-butiker, på nätet, om någon gammal butik säljer ut... Jag letar ständigt efter sådant jag kan återanvända. Och många har varit hjälpsamma, som kollegor som har skänkt gamla brudklänningar.

Är det inte läskigt att sy om en släkttklenod?

– Tvärtom tänker jag att det är fint att återvinna något som har en historia, även om det kan kännas stort när man först sätter i sprätten. Det finns så mycket historia i min ateljé, handvirkade spetsar och detaljer...

Vad blir nästa steg?

– Jag kommer fortsätta sy, och har funderat på att utöka med uthyrning av brudklänningar. Det blir ytterligare ett steg i hållbarhet.

Har du själv gift dig i återvunnet material?

– Det roliga är att jag aldrig har drömt om ett stort bröllop med vit klänning. Om jag ska gifta mig någon gång blir det nog i en byxdress. Av återvunnet material, förstås.

70-talet

Nu kom influenser från precis hela världen. Folklore, broderier, indiska smycken och etniska inslag gick som en röd tråd genom brudmodet, som dock kunde vara både uppklätt och hippie-avslappnat.

80-talet

Extra allt! Volym, extravagans och puffärmar gällde för brudarna, och klänningarna med sina stora kjolar var ofta fulla av volanger, rosetter och pärlor. Nu fick det synas att man hade lagt ner pengar på sitt bröllop.

90-talet

Nu kom den figurnära tubtoppsklänningen, som fortfarande är en svensk favorit. Stilrent, minimalistiskt och sparsmakat var temat, och inte minst Nicole Kidman och Tom Cruise påverkade stilen.

00-talet

Personlig stil blev ledordet i det nya millenniet. Trenderna förändras snabbt, men det handlar mer om brudens egna preferenser än någon särskild stil. ■

TEXT OCH FOTO: SOFIE KALODIMOS

Se mer: www.youtube.com/watch?v=rKegRnTimFs

Det surrar i Haninge

Bikupor, ett prunkande växthus och rabatter med blommor som lockar till sig pollinatörer blir en snar framtid vid Österhaninge kyrkas församlingshem. Planerna är en del av den miljödiplomering som Svenska kyrkan i Haninge engagerat sig i och där några av målen infrias redan under året.

Under *Earth hour* den 26 mars firades en hållbarhetsgudstjänst i Österhaninge kyrka som föregicks av en föreläsning om binas betydelse. Bina bidrar till den biologiska mångfalden som tillsammans med hållbara ekosystem är grunden för vårt liv på jorden.

– Det är ett väldigt spännande arbete som pågår och där vi delat upp verksamheten i åtta områden. Vi kommer ha specifika mål för gudstjänst, diakoni, undervisning, mission/kommunikation, fastighet, kyrkogård, ekonomi/inköp och fordon/transporter, säger **Elin Carlsson**, ekonom, som tillsammans med kyrkogårdschef **Mats Odmark** är samordnare för miljödiplomeringen.

– Det övergripande målet är att vi ska vara klimatneutrala till 2030. Men

miljödiplomeringen sker i tre faser och vårt mål är att bli diplomerade för den första fasen redan i år.

Hållbar utveckling

En hållbar utveckling innefattar enligt definitionen tre dimensioner: den ekologiska, ekonomiska och sociala. Dessa tre hör ihop och förutsätter varandra. Utan fungerande ekosystem går det till exempel inte att skapa samhällen som är ekonomiskt eller socialt hållbara. Utan en god ekonomi är det svårt att upprätthålla en social välfärd.

Svenska kyrkan lyfter även en fjärde dimension – den andliga och existentiella som handlar om att ett hållbart yttre liv hänger samman med ett hållbart inre liv. Bön och handling

behöver vara ett. Det är både en praktisk och en andlig fråga – hur vi förhåller oss till varandra och förvaltar vårt skapelseansvar.

– Det som gör kyrkornas modell unik är att teologin är en del av hållbarhetsarbetet och det blir en helhets-syn på hur inte bara ekologiska, sociala, ekonomiska perspektiv utan även andliga och existentiella perspektiv samverkar globalt och lokalt, säger Elin.

Centrum för skapande verksamhet

De fyra dimensionerna har olika tyngd beroende på område, men mer eller mindre genomsyrar de alla åtta specificerade områden. Diakonin rymmer samtliga dimensioner, där Svenska kyrkan i Haninge bland annat satsar på att göra Österhaninge församlingshem till ett centrum för skapande verksamhet i en hantverksstudio.

– Vi tror också att arbetet i växthuset kan intressera volontärer med gröna fingrar. Inom området undervisning siktar vi på att sprida kunskap

om en hållbar vardag till våra olika grupper och hur vegetarisk mat gynnar miljön. Under världsmiljödagen den 5 juni kommer barn och ungdomar ta hand om skräp i närmiljön och förvandla det till konst, säger Elin och berättar i nästa andetag att Svenska kyrkan i Haninge planerar att installera solceller och laddstolpar, inom ramen för miljödiplomeringen, vid kyrkogårdarna. Inom området ekonomi är ett av målen att ta fram riktlinjer för hållbara köp och effektivisera större beställningar.

– Vi kommer att räkna på våra utsläpp och hur vi kan minska dem. Lösningen kan bli fler bussresor. Energiförbrukningen är en av de största frågorna och något som främst blir aktuellt att se över under fas 2 och 3.

Elin understryker att Svenska kyrkan i Haninge är mitt inne i en process där det handlar om att förändra beteenden och vanor. Samtliga medarbetare har gått en grundutbildning för att höja medvetenheten kring

klimatfrågor och vad det innebär att vara med i ett miljödiplomeringssystem.

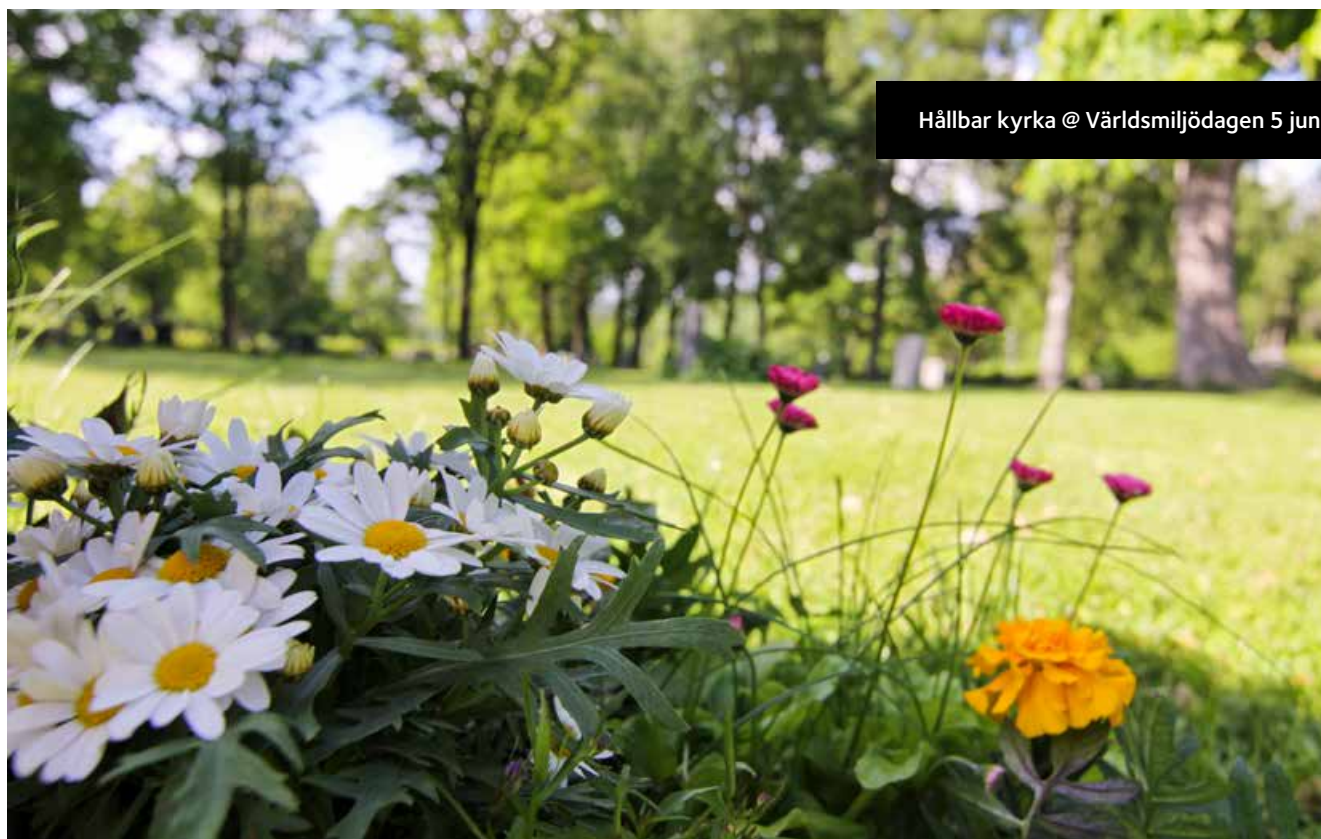
– Vi kommer fortsätta att utbilda inom hållbara områden och har god hjälp av två samordnare på Stockholms stift, säger hon.

Hur påverkar miljödiplomeringen ditt eget beteende?

– Jag är relativt medveten om hållbarhetsfrågorna sedan tidigare, men under arbetets gång har jag fördjupat mig i klimatfrågorna och stundtals kan det kännas tungt. Hur ska vi kunna vända den här trenden? Jag förstår ungdomarnas klimatångest.

– Men det finns också hopp. Det forskas på tekniska lösningar och med vissa anpassningar kan vi fortsätta leva rika liv. Det finns goda motkrafter som handlar om att ta vara på det vi har och återanvända. Vi kan fortsätta att resa, men välja miljövänligare alternativ, avslutar hon. ■

TEXT ANN THÖRNBLAD

Ny mötesplats för ungdomar

I hjärtat av Tungelsta ligger nu Ungdomens hus där verksamheten blommar. En mötesplats för barn och ungdomar upp till 25 år med rum att skapa musik, dansa och tala om livet.

– Vi vill att Ungdomens hus ska fungera som ett vardagsrum, där du bara kan vara, säger fritidsledarna Robert Fransson och Christoffer Windh.

Det är vår i luften och solen flödar in genom de generösa fönstren i Tungelsta kyrka. Ett par unga män sitter i den sandfärgade soffan och spelar tv-spel. I rummet intill rullar färgglada klot över det grågröna biljardbordet. Han och hon har sportlov och hänger här några timmar. Han vill göra en rappversion av psalmen "Tryggare kan ingen vara" berättar han med ett stort leende.

– Vi kommer ha musikstudio här, säger Christoffer Windh med en svepande gest. Ett mindre rum där det går att stänga en dörr och musikintresserade ungdomar kommer få coaching av ett proffs.

– Sedan när du har fått grepp om hur det fungerar, kan du sitta utanför

och redigera och så är det lätt att ställa frågor till musikcoachen, säger han.

I hallen står ett parti färgburkar som Ungdomens hus har fått till skänks, en blågrå färg som snart kommer pryda väggarna.

– För några dagar sedan fick vi kvadratiske glasskivor som du kan måla, både ungdomar och föräldrar i Tungelsta är glada över att Ungdomens hus snart öppnar! säger Robert Fransson.

Vi träffas ett par veckor innan invigningen som är den 19 mars och det råder nybyggaranda. Entusiasmen går nästan att ta på, när Christoffer och Robert, församlingspedagogen Mina Järleström och John Rojas, chef för undervisningen, talar i levande ordalag om visionerna för Ungdomens hus.

– Vi vill att Ungdomens hus ska vara en kombination av en träffpunkt som fungerar som ett öppet, tryggt vardagsrum där du kan mötas över åldersgränserna och samtidigt fundera över existentiella frågor. Vad är meningen med livet, vem är jag, vem är Gud och vilken är min plats i tillvaron? säger John.

Det skapande uttrycket blir själva hjärtat. Ungdomens hus ska vara ett naturligt centrum för drömmar med plats för dans, bild, film och musik. Men de planerar också en cv-verkstad för unga vuxna som en praktisk hjälp att komma ut i arbetslivet.

– Vi har ett pågående samtal med ungdomarna och är lyhörda för vad de längtar efter. Tanken är att uttrycken ska länka in i varandra. Om några ungdomar filmar, gör andra musiken och en annan grupp dansar. Så får vi en musikvideo! säger Robert.

Skapandet ska också vävas in i gudstjänstlivet. Just nu firas en högmässa varje lördag i Tungelsta kyrka men det finns dessutom planer på en kvällsmässa varje tisdag.

– Prästen ansvarar för gudstjänsten men ungdomarna får tolka trons ord och vara med och forma mässans

Christoffer & Robban

En symbol för pånyttfödelse

Ägg har en stark symbolik i vår kristna tradition. Ägget ger liv och näring.

Under fastan som varade i fyrtio dagar före påsken fick man i medeltidens Sverige inte äta ägg eller kött. Detta sammanföll ofta med tiden då hönsen började värpa igen efter en lång vinter. Till påsk hade man därför många ägg som behövde ätas upp för att inte bli dåliga.

I den gamla folktron gav ägg hälsa och kraft, inte minst sexuell lust och förmåga. För att få god skörd grävde man ner ett ägg i varje hörn av sin åker. För att göra någon som var sjuk frisk skulle man ta ett ägg som var värpt på långfredagen och gräva ner det i en myrstack på påsk-aftonen.

I dag skänker man ofta, under påskhelgen, äggformade och dekorerade askar fyllda med godis – påskägg. Det sägs att påskharen har lämnat ägget, en myt som levt kvar sedan 1600-talet i Tyskland och 1800-talet i Sverige.

Ägget symboliserar födelse och pånyttfödelse, något som påsken i allra högsta grad handlar om. Ett latinskt ordspråk lyder: "allt levande kommer från ägget", och själva livet ryms ju i äggets gula.

TEXT **SOFIE KALODIMOS**

Fakta om ägg

- Ägg är en riktig vitamin-bomb. Det enda vitamin som saknas är vitamin C.
- Ägg innehåller alla aminosyror.
- Ca 95 % av alla svenska ägg är vita och ca 5 % är bruna.
- Äggskalets färg avgörs på vilken färg hönan har. Vita hönor värper för det mesta vita ägg och bruna hönor värper i regel bruna ägg.
- Unga hönor värper små ägg och äldre hönor värper större ägg.
- Ägg är ett populärt livsmedel i Sverige. 64% av befolkningen äter ägg flera gånger i veckan.

innehåll. Det är också ett sätt att sänka trösklarna, att bekanta sig med kyrkorummet. Vi får ibland frågan om man "får" gå in i kyrkorummet om du inte är kristen. Vi vill avdramatisera kyrkorummet, så det blir en naturlig plats att röra sig i, säger Mina.

Ett projekt på tre år

Fröt till Ungdomens hus började spira för fyra år sedan när Svenska kyrkan i Haninge blev ett pastorat. John med flera medarbetare funderade över hur de kunde bli ännu bättre på att möta Haningeborna där de rör sig. När Diakonin blev med ett eget hus responderade kyrkoherde Krister Stenberg med att pastoratet borde göra något liknande för ungdomarna och så föddes arbetsnamnet Ungdomens Hus.

För ett par år sedan sedan stängde Haninge kommun flera fritidsgårdar som Dalarö och Lyckeby, man planerade även för att stänga Tungelsta och Vendelsö (som sedan inte blev av). Ett tomrum uppstod. Robert och Christoffer funderade över alternativ, tog kontakt med Svenska kyrkan i Haninge och tyckte uppstod.

– Vi hittade ganska snart en gemensam bas där vi enades om att finnas både som ett stöd och ett bollplank för ungdomar i Haninge och Tungelsta. Det är också en stor fördel att så många av ungdomarna känner Robert och Christoffer sedan tidigare, säger John.

– Under pandemiåren pausade en stor del av pastoratets verksamhet, så de pengarna har våra förtroendevalda nu valt att satsa i Ungdomens hus för

barn och ungdomar upp till 25 år. Idén fanns sedan tidigare och nu var det en bra timing, projektet kommer att pågå i tre år, till att börja med. Sedan görs en utvärdering, men förhoppningen är att vi kan fortsätta i framtiden.

– Det var naturligt att platsen för Ungdomens Hus blev Tungelsta eftersom här finns det ett stort underlag. Inflyttningen har varit expansiv de senaste åren och Tungelsta fortsätter att växa. Det finns också en kultur där kyrkan alltid varit en naturlig del av samhället, kyrkan mitt i byn helt enkelt, säger Mina som är uppväxt i Tungelsta.

Se, lyssna och bekräfta

Som en varm, vibrerande ton i deras arbete lyder också pastoratets vision. Att ungdomarna ska känna sig sedda, lyssnade till och bekräftade.

– Alla ska känna sig välkomna, understryker Robert. Vi vill att ungdomarna ska våga ta upp känsliga frågor. Häromkvällen när vi pratade med några ungdomar fick vi ett förtroende som jag inte upplevt tidigare. Det är ett kvitto på att de är trygga med oss!

– Vi vill bygga relation så att de vågar prata med oss, om någon skulle behöva professionell hjälp kan vi också vägleda vidare, fortsätter Christoffer.

– Vi vill inspirera ungdomarna till en större världsbild och en positiv framtidstro. Att visa på de möjligheter som finns, bara man får dem berättade för sig, avslutar John och Mina. ■

TEXT **ANN THÖRNBLAD**
FOTO **JOAKIM LÖFGREN**

Påskens program

PALMSÖNDAGEN 10 APRIL

S:t Eskils kyrka

kl 11 Högmässa

Yvonne Iversen, präst
Arne Johansson, musiker

Västerhaninge kyrka

kl 11 Högmässa

Katarina In De Betou, präst
Heri Eysturlið, musiker

Vendelsö kyrka

kl 11 Gudstjänst med små och stora.

Musikalen "Det största påskägget",
Vendelsö barnkör.

Per Hilmer Larsson, präst
Catharina Ekeberg Ferm, musiker

TISDAG 12/4

Vendelsö kyrka

kl 13 Öppen kyrka. Kom in i stillheten,
tänd ett ljus och ta en paus från bruset i
vardagen.

ONSDAG 13/4

S:t Eskils kyrka

kl 8:30 Morgonmässa

Beatrice Nyberg, präst
Mikael Fahlstedt, musiker

kl 12 Lunchmusik. Lisa Fridén, sång &
Christer Lagerkvist, sång/gitarr.
Efter lunchmusiken får det att köpa
lunchmacka, kaffe och kaka.

kl 18 Kvällsmässa.

Carina Nilsson, präst
Sara Bjäde Jarl, musiker
Kören Audite

Vendelsö kyrka

kl 13 Öppen kyrka. Kom in i stillheten,
tänd ett ljus och ta en paus från vardagen.

Valla kyrka

kl 18 Sinnesrokväll. Drop-in-fika från
kl 17. Catharina Ekeberg Ferm, musiker

SKÄRTORSDAG 14/4

Dalarö kyrka

kl 18 Skärtorsdagsmässa

Elisabet Högberg, präst
Annika Kabel, musiker

S:t Eskils kyrka

kl 18:30 Skärtorsdagsmässa

Krister Stenberg, präst
Catharina Ekeberg Ferm, musiker

Muskö kyrka

kl 19 Skärtorsdagsmässa.

Birgitta Andersson, präst
Heri Eysturlið, musiker
Muskökören medverkar

Västerhaninge kyrka

kl 19 Skärtorsdagsmässa

Katarina In de Betou, präst
Michael Weiter, musiker

LÅNGFREDAGEN 15/4

S:t Eskils kyrka

kl 11 Långfredagsgudstjänst

Yvonne Iversen, präst, Catharina Ekeberg
Ferm och Maria Wackert, musiker.
Österhaninge kyrkokör och
Vendelsö kyrkas kammarkör.

Dalarö kyrka

kl 11 Långfredagsgudstjänst

Elisabet Högberg, präst
Annika Kabel, musiker

Västerhaninge kyrka

kl 11 Långfredagsgudstjänst

Ninni Tjäderklo, tjänstebiträde
Michael Weiter, musik

Österhaninge kyrka

kl 15 Bachs Lukaspassionen

Uruppförande

– Musikaliskt bearbetad och översatt till
svenska av sångpedagogen Elisabeth
Wärnfeldt, prästen Lars Christiansen
och sångaren Henrik Fant, solister,
körensemble, instrumentalister.
Dirigent Lotta Wilund.

PÅSKAFTON 16/4

Tungelsta kyrka

kl 11 Gudstjänst med små och stora

Katarina Indebetou, präst
Hallelujakören, Änglakören
Michael Weiter och Johanna Martell,
musiker

Dalarö kyrka

kl 23.30 Påsknattsmässa

Elisabet Högberg, präst
Annika Kabel, musiker, Dalarö kyrkokör

S:t Eskils kyrka

kl 23 Påsknattsmässa

Beatrice Nyberg, präst
Arne Johansson, musiker

Kalendarium

PÅSKDAGEN 17/4

S:t Eskils kyrka

kl 11 Högmässa

Attila Neumerker, präst
Catharina Ekeberg Ferm, musiker
Österhaninge kyrkokör &
Fredrik Ohlsson, trumpet

kl 15 Finsk mässa

Eija Alpmäa Magnusson, präst
Arne Johansson, musiker
Ensemble ur Österhaninge kyrkokör &
Fredrik Ohlsson, trumpet

Västerhaninge kyrka

kl 11 Högmässa

Katarina In De Betou, präst
Michael Weiter, musiker
Körmedverkan av Novi Cantores under
ledning av Johanna Martell
Presentation av nya församlingsrådet

Vendelsö kyrka

kl 11 Högmässa

Anna Malmqvist, präst
Maria Wackert, musiker
Thomas Driving, trumpet
Ensemble ur Vendelsö kyrkas kammarkör

Österhaninge kyrka

kl 11 Högmässa

Krister Stenberg, präst
Brita Bremberg, musiker
Ronney Magnusson, sång och trumpet

ORNÖ KYRKA

Kl 11 Påskmässa

Elisabet Högberg, präst
Anders Lindgren, musiker
Ulrika Goliats Fredriksson, sång

ANNANDAG PÅSK 18/4

S:t Eskils kyrka

kl 11 Högmässa.

Attila Neumerker, präst
Arne Johansson, musiker

**OBS! Med reservation
för ändringar!**

Haninges kyrkor är öppna för dig som vill komma och tända ett ljus, be en bön eller bara reflektera en stund i lugn och ro. Kyrkan står för stabilitet även i orostider och därför håller vi extra öppet för närvarande.

För aktuellt och utförligt kalendarium

hänvisas till veckoannonsering i Mitt-i-haninge samt www.svenskakyrkan.se/haninge eller appen "Kyrkguiden" till din smarta mobiltelefon.

Gudstjänster

Haninges kyrkor har ett rikt utbud. I de 10 kyrkorna finns något för alla. Högmässor, gudstjänster, Upplevelse-mässor och Gudstjänster för små och stora, Fjärdarnas mässa på Dalarö. Vi träffas både på dagtid, kvällstid och helgtid – när det passar dig. På Facebook och Youtube (svenskakyrkanhaninge) hittar du vårt rika utbud i Digital kyrka. Du väljer!

Musik / Kör / Konserter

Musik är glädje – välkommen att vara med och sjunga! Om du hellre vill lyssna så finns lunchmusik, konserter och musikgudstjänster. Vi hänvisar till veckoannonsering i Mitt-i-Haninge samt www.svenskakyrkan.se/haninge och appen "Kyrkguiden".

Se www.svenskakyrkan.se/haninge musik för mer information om bland annat vår körverksamhet.

Barnverksamheten

Barnverksamheten i Svenska kyrkan i Haninge är bred och uppskattad. Här är såväl bebisar som större barn lika välkomna! Varje normalvecka samlas flera hundra barn och unga för att delta i våra verksamheter.

Barngrupperna är relativt små, för att skapa trygghet och gemenskap. Grupperna är åldersindelade där fokus ligger på lek-, sång- och rörelseglädje, för de allra minsta. För de lite större barnen finns grupper som träffas för att pyssla, baka, se på film och umgås. I Svenska kyrkan i Haninge får stora som små också lära känna kyrkans tro, kultur och traditioner.

Välkommen att kolla in grupper och anmälan på www.svenskakyrkan.se/haninge/barn

Ung i Haninge

För ungdomar i åk 6 till gymnasiet finns flera grupper som ordnar fritidsaktiviteter, med olika inriktning. Musik, media, mat, prat, lek och lite allvar. Alla är välkomna. Här får du vara dig själv. Du är välkommen att delta i vilka grupper du vill, oavsett var i kommunen du bor. Läs mer: www.svenskakyrkan.se/haninge/ungdom

Varför firar vi påsk?

Påskan är hoppets tid och vi firar att hoppets gnista kan tändas även när allt känns tröstlöst. Att ljuset kan komma tillbaka, inte bara i naturen, utan också i vårt eget liv. I synnerhet i denna oroliga tid i vår omvärld är det viktigt att påminna sig om att du inte är ensam. Det finns ljus, gemenskap och en motkraft till mörkret. Välkommen att fira påsk i Haninges kyrkor!

Som medlem i Svenska kyrkan betalar du en avgift. Största delen går till arbetet i din lokala församling. Genom att betala kyrkoavgiften är du bland annat med och stödjer:

- arbete för människor i utsatta situationer i Haninge,
- gemenskapsträffar för både ungdomar och äldre,
- ett rikt musikliv med musiker, körer och konserter,
- kyrkans öppna förskola där små barn och deras föräldrar kan mötas,
- föredrag om aktuella livsfrågor,
- underhållet av våra kyrkobyggnader.

Du stödjer även en öppen folkkyrka som:

- vill förmedla hopp till den som drabbas av sorg och smärta,
- vill vara med och uttrycka den glädje man känner över att ha fått barn eller funnit en partner,
- arbetar med både lokalt krisstöd och internationella katastrofer,
- tillsammans med andra goda krafter vill vara med och bygga ett så bra och tryggt samhälle som möjligt, både i Haninge och i omvärlden.

Bli medlem!

Du är välkommen att bli en del av Svenska kyrkan och gemenskapen oavsett vem du är, och om du varit medlem tidigare eller inte. Kyrkan är öppen för alla.

Telefon 08-555 670 10, e-post: haninge.pastorat@svenskakyrkan.se

**ANDRUM DISTIBUERAS SOM
SAMHÄLLSINFORMATION AV POSTNORD
OCH SORTERAS EJ SOM REKLAM.**

Kontakt

HANINGE PASTORAT har cirka 94 000 invånare. Ungefär 42 000 är kyrkotillhöriga i någon av församlingarna; Dalarö-Örnö-Utö, Västerhaninge-Muskö eller Österhaninge.

KONTAKTUPPGIFTER

Besöksadress Runstensvägen 14
Postadress Box 113, 136 22 Haninge
Telefon växel 08-555 670 00
Hemsida svenskakyrkan.se/haninge
E-post haninge.pastorat@svenskakyrkan.se

svenskakyrkanhaninge.se

Kyrkoherde

Krister Stenberg, 08-555 670 23

PRÄSTER

Områdespräst Väst,
Katarina In de Betou, 08-555 670 37
Områdespräst Öst,
Yvonne Iversen, 08-555 670 19
Eija Alpimaa-Magnusson, 08-555 670 53
Sara Engström-Möller, 08-500 658 58
Elisabet Högberg, 08-555 670 52
Minna Huhkamo, 08-555 670 11
Anna Malmqvist, 08-555 670 82
Attila Neumerker, 08-555 670 64
Carina Nilsson, 08-555 670 31
Beatrice Nyberg, 08-555 670 06
Carl Henrik Widlund, 08-555 670 62

DIAKONER

Camilla Persson, 08-555 670 79
Helen Cosini, 08-555 670 69
Ulrika Johansson, 08-500 658 59
Marie Lundeborg, 08-555 670 00
Malin Persson, 08-555 670 16

BOKNING

E-post till bokningen:
haninge.bokning@svenskakyrkan.se

**Dop, vigsel, begravning, gravsättning
och gravskötsel**
08-555 670 10

Gravrättsärenden
08-555 670 30

VÅRA KYRKOR

Dalarö kyrka Odinsvägen 4
Jordbro kyrka Moränvägen 17
Kryckan, Vallakyrkan Sleipnervägen 111
Muskö kyrka Kyrkbacken 14
Örnö kyrka Örnö
S:t Eskils kyrka
Runstensvägen 14, Handen
Tungelsta kyrka Tungelstavägen 200
Utö kyrka Kyrkviken, Utö
Vendelsö kyrka Skomakarvägen 18
Västerhaninge kyrka Kyrkvägen 7
Österhaninge kyrka
Klockarlötsvägen 28